

BESLUT
2012-05-15

Dnr Ö 5-2012

KLAGANDE

Högskolan i Jönköping
Box 1026
551 11 Jönköping

ÖVERKLAGAT BESLUT

Regionala etikprövningsnämndens i Linköping, avd. för prövning av övrig forskning, beslut den 24 januari 2012, dnr 2011/485-31

SAKEN

Prövning enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen)

Projekt: Lärande och intersektionalitet inom hälso- och sjukvårdens mikrosystem

Regionala etikprövningsnämndens beslut

se Bilaga

Överklagandet avser en s.k. interaktiv forskningsstudie som med kvalitativ metod vill belysa hur avdelningspersonal kan kommunicera omedvetna uppfattningar angående kön, etnicitet, klass m.m. till forskningspersoner. Studiemodellen är deltagande observation, och inspelningar av samtal mellan olika personalgrupper på en hjärtavdelning ska genomföras. Kommunikation i dessa sammanhang nedtecknas och inspelas på band. Därefter transkriberas materialet och avidentifieras, varvid kodlistan förvaras åtskild från grunddata. Viss avdelningspersonal är från början involverad i planeringen av studien. De kliniker som ska ingå i projektet väljs i samråd med verksamhetschefen.

Forskningspersonerna utgörs således av personal som observeras i samband med överrapportering, förberedelser för rond eller annan spontan kommunikation inom personalgruppen. All berörd personal avses ge skriftligt informerat samtycke. Man informeras tydligt om att det vid sådana samtal då observation genomförs och bandinspelningar görs ska iaktas försiktighet, så att patienter som man samtalar om inte ska kunna identifieras.

Den regionala nämnden har avslagit ansökan, eftersom nämnden anser att projektet uppvisar en rad brister rörande design och uppläggning, vilket gör det tveksamt om det övergripande syftet kan uppnås. Bl.a. ifrågasätts om kommunikationen inte kommer att påverkas av själva studiesituationen. Man pekar på problem vad gäller metoden att låta avdelningspersonal delta i studieuppläggningsen samtidigt som de är forskningspersoner. Vidare ifrågasätts forskningspersonernas frivillighet när verksamhetschefen har godkänt studien. Man ifrågasätter också hur studien kan komma att fungera om en person i en avdelningsgrupp vill avstå. Tveksamheter redovisas också angående patienternas integritet.

Sökanden har överklagat detta beslut och i sitt överklagande bl.a. framhållit att den personal som deltar i planering av projektet och kan få ta del av resultaten av observationerna inte själv kommer att vara forskningspersoner. Man förtydligar hur man kan minimera risken för att studieresultaten påverkas av själva kunskapen av att man deltar i en studie. Vidare pekar man på att påtryckningar från verksamhetsledningen inte får förekomma. Om i en situation som man avser att observera någon av deltagarna inte har samtyckt till att delta i studien kommer man avstå från att göra noteringar eller bandinspelningar av hela dialogen. Vidare påpekas att man aldrig kommer att dokumentera diskussioner där patienten deltar och att man kommer att anonymisera uttalanden i så hög grad som möjligt för att skydda enskildas integritet. Efter begäran om förtydliganden från Centrala etikprövningsnämnden har sökanden inkommit med ett antal förslag till ändringar som syftar till att minimera risken för påtryckningar på forskningspersonerna att delta i studien. Dessutom har man utformat en information till patienter på avdelningen om studien.

Centrala etikprövningsnämndens bedömning

Nämnden påpekar inledningsvis att den interaktiva studiemodellen är relativt ny men ändå inte helt oprövad och att de kvalitativa metoder som beskrivs i ansökan bör kunna ge en viss kunskapsvinst av den typ som sådan forskning avser, d.v.s. en förståelsekunskap snarare än en objektiv och generaliserbar kunskap. Metoden innebär också att viss kunskapsvinst kan komma avdelningspersonalen till del direkt under projektets gång. Från etisk synpunkt finns ett problem i det att man inte i forskningspersonsinformationen tydligt förmedlar att fokus för intresset är omedvetna fördomar kring exempelvis kön eller etnicitet utan beskriver syftet i övergripande ordalag, såsom kommunikation mellan personal kring uppfattningar om patienter. Det är givet att om syftet med undersökningen tydligt angavs att gälla omedvetna attityder kring kön och etnicitet forskningsresultaten direkt skulle kunna påverkas och kunskapsvinsten bli mindre. Å andra sidan brukar man i sådana situationer efter projektets slut tydligt förmedla det verkliga syftet, något som inte är planerat enligt vad som framgår av handlingarna. Risken att frivilligheten skulle kunna hotas med tanke på gruppsytryck eller enbart det förhållandet att verksamhetschefen godkänt studien har minskat med de förändringar som nu införts. Detsamma gäller eventuella integritetsrisker för enskilda patienter som kan komma att diskuteras.

Även om kunskapsvinsten kan vara svårbedömd får riskerna för forskningspersonerna anses små med de ändringar som nu införts. Under förutsättning av en i efterhand mer detaljerad information angående forskningsprojektets faktiska syfte kan integritetsriskerna ytterligare minimeras.

Vid en avvägning finner Centrala etikprövningsnämnden att projektet kan godkännas med villkor att forskningspersonerna i efterhand informeras om det faktiska syftet med studien.

Dnr Ö 5-2012

Med ändring av Regionala etikprövningsnämndens i Linköping beslut godkänner Centrala etikprövningsnämnden den forskning som avses med ansökningen på villkor att forskningspersonerna i efterhand informeras om det faktiska syftet med studien.

Centrala etikprövningsnämndens beslut får enligt 37 § etikprövningslagen inte överklagas.

Detta beslut har fattats av Johan Munck, Lennart Lindgren, Kickis Åhré Älgamo, Gisela Dahlquist, Gunn Johansson, Bo Petersson och Holger Luthman efter föredragning av Gisela Dahlquist. Vid den slutliga handläggningen har dessutom närvarit ersättarna Anitha Bondestam, Pehr Olov Pehrson, Elisabet Andersson, Peter Höglund, Sighild Westman-Naeser och Anders Brändström samt juristen Pia Carlsson.

På Centrala etikprövningsnämndens vägnar

Johan Munck

Blaga

Regionala etikprövningsnämnden PROTOKOLL

i Linköping

Avdelningen för provning av övrig forskning

Sammanträdesdatum

2012-01-24

CENTRALA	
ETIKPRÖVNINGSNÄMNDEN	
Ink	2012 -02- 23
Dnr:	0 5-2012

Närvarande:

Ledamöter:

Claes Lindgren, f d kammarrättsråd, ordförande, ersättare för Magnus Ekman
Kalle Bäck, professor (*historia*), ersättare för K Gynnerstedt
Göran Collste, professor (*tillämpad etik*) vetenskaplig sekreterare
Anna-Lena Eriksson-Gustavsson, docent (*pedagogik, specialpedagogik*), ersättare för A Bengtsson-Tops
Bengt Erik Eriksson, professor (*tema kultur och samhälle*)
Ingemar Grandin, docent (*tema kultur och samhälle*)
Ingeborg Moqvist-Lindberg, universitetslektor (*pedagogik*), ej p. 10, 15
Mary Rudner, docent (*handikappvetenskap*), ersättare för K Zetterqvist Nelson
Stefan Samuelsson, professor (*barns språk, språkutveckling*), ej p. 3-6, 10

Ledamöter som företräder allmänna intressen:

Gunilla Johansson, undersköterska
Madeleine Johansson, företagare, ej p. 10, 15
Nils-Gunnar Wenhov, pastor

Övriga:

Gerhard Andersson, p. 2b
Ewa Westny, adm sekr

PUNKT	ÄRENDE	BESLUT
-------	--------	--------

13. Ansökan om etikprovning

Forskningshuvudman: Högskolan i Jönköping.

Forskare: Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköping.

Projekt: Lärande och intersektionalitet inom hälso- och sjukvårdens mikrosystem.

Dnr 2011/485-31

Föredragande: Göran Collste

Nämnden beslutade avslå ansökan med följande motivering:

Projektet uppvisar en rad brister rörande design och uppläggning vilket gör att det är tveksamt om det övergripande syftet kan uppnås. Nedan anges problemen i punktform:

- 1) Hur är förhållandet mellan "medforskargruppen" och forskningspersoner, det vill säga avdelningens personal (sidan 7 i ansökan)? Det är svårt att se vad som kan uppnås om forskare och forskningspersoner är identiska.

Adress:
Regionala etikprövningsnämnden i Linköping
c/o Hälsouniversitetets kansli
Sandbäcksgatan 7
581 83 LINKÖPING
www.epn.se

Kontaktpersoner:
Adm sekr Anna Alexandersson 010 - 103 70 30
E-post: anna.alexandersson@linkoping.epn.se
Adm sekr Ewa Westny 010 - 103 41 42
E-post: ewa.westny@linkoping.epn.se

PUNKT	ÄRENDE	BESLUT
-------	--------	--------

- 2) Hur undviker man att informationen om projektet som personalen får påverkar deras kommunikation, det vill säga vad de säger vid avdelningsstationen? Det finns här en stor risk för att personalen kommunicerar vad som förväntas ("politiskt korrekt"), vilket minskar värdet av forskningsresultatet.
- 3) Hur undviker man att personalen känner sig pressade att delta när det är sanktionerat av institutionsledningen? Här finns ett problem när det gäller personalens frivilliga samtycke.
- 4) Hur hanterar man om någon vill avstå från att delta? Ska forskaren endast lyssna till den ena samtalspartnern vid avdelningsstationen?
- 5) Vid avdelningen finns också patienter. Hur informeras dessa och har de möjlighet att ge samtycke?
- 6) Vid uppföljande möten har personal möjlighet att gå igenom det material som forskaren inhämtat och även eliminera sådant som de inte gillar (ansökan s. 14). Detta kan antas påverka projektets värde negativt.
- 7) Informationsbrevet är ofullständigt. Det ges ingen information om "medforskargrupp". Det bör inte stå att projektet har godkänts av etikprövningsnämnd.

Hur man överklagar, se bilaga.

Vid protokollet

Justeras

Ewa Westny

Göran Collste

Claes Lindgren

Utdragsbestyrkan:

